

גמרא

1 שנינו במשנה, כהנים ולויים פטורים מבכורה, ודקדקה הגמרא מלשון
2 המשנה 'אם פטרו' וכו', שהלויים בעצמם הם שפטרו את פטרי
3 חמוריהם של ישראל מדיני פטר חמור. מקשה הגמרא: **אינהו פטרי**
4 – וכי במדבר הלויים בעצמם הם שפטרו את פטרי חמורי ישראל,
5 והרי **אדם** משבט לוי, **אדם פטר** – פטר בכור אדם של ישראל,
6 ו**בְּהֵמָה** של לוי, דהיינו שה, **בְּהֵמָה פְּטוּרָה** – פטרה פטר חמור של
7 ישראל, **דְּבַתִּיב** (במדבר ג מה) **קַח אֶת הַלְוִיִּם תַּחַת כְּבוֹד בְּנֵי יִשְׂרָאֵל**
8 **וְאֵת בְּהֵמַת הַלְוִיִּם תַּחַת בְּהֵמָתָם**, הרי שפטרי חמורי ישראל לא
9 פעקה קדושתם אלא על ידי בהמות הלויים, ולא על ידי הלויים
10 בעצמם כפי שמשמע מלשון המשנה.
11 מתרצת הגמרא: **אמר לאביי**, אכן אין כוונת המשנה שהלויים בעצמם
12 פטרו את פטרי חמוריהם של ישראל במדבר, אלא **הכי קאמר** – כך
13 כוונת המשנה, **בהניס ולויים פטורין בהמתם** מדין פטר חמור, **מקל**
14 **וחומר, שאם הפקיעה בהמתם טהורה של הלויים מדיני בכורה**
15 **בהמה** [–פטר חמור] **של ישראל במדבר, דין הוא שבהמתם תפקיע**
16 **במדבר את פטר חמור של עצמן**.
17 מקשה הגמרא: **אמר ליה רבא** לאביי, איך אתה מפרש שכוונת
18 המשנה שבהמת הלויים פטרה פטרי חמורי ישראל, **והא פטרו**
19 **אינהו קתני** – והרי במשנה שנינו 'אם פטרו את של ישראל במדבר',
20 ומשמע שהלויים עצמם פטרו, ולא בהמתם. ועוד קשה, **אם איתא**
21 – אם אתה דורש קל וחומר זה לגבי דיני בכור בהמה, אם כן הדין
22 נותן **שאפילו מדין בכור בהמה טהורה נפטרו הלויים**, שאם בהמה
23 טהורה שלהם הפקיעה בכורות בהמות טהורות של ישראל במדבר,
24 כל שכן שתפטור בכורות בהמות טהורות שלהם, **אלמה תנן** – למה
25 שנינו להלן (ג) **לא נפטרו לויים מכבד בהמה טהורה, אלא רק**
26 **מפדיון הבן ופטר חמור**.
27 **אלא אמר רבא**, אין המשנה דנה בדיני פטר חמור של לויים וכהנים
28 אלא בדין פדיון הבן, **והכי קתני, בהניס ולויים (פטרו) [פטורין] הן**
29 **עצמן מפדיון הבן מקל וחומר, שאם הפקיעה קדושתן של הלויים**
30 **את הקדושה של בכורי ישראל במדבר, וכי לא יפקיע קדושתן את**
31 **קדושת הבכורה של עצמן**.
32 הגמרא מבררת לפי רבא מניין שהלויים פטורין מפטר חמור. אומרת
33 הגמרא: **אשכחן** – למדנו על ידי הקל וחומר שהלויים פטורין מפדיון
34 בכור **אדם, בהמה טמאה** – פטר חמור של לויים, **מנלן** שהם פטורין
35 מפדיונו. משיבה הגמרא: **אמר רבא** (במדבר יח טו) **אך פדה תפדה את**
36 **בכור האדם ואת בכור בהמה הטמאה תפדה**, וכיון שבפסוק זה
37 נאמרו דיני בכור אדם ביחד עם דיני בכור בהמה טמאה, הוקשו זה
38 לזה, **שכל אדם שישנו בכבד אדם** – שחייב לפדות את בנו, **ישנו**
39 **גם בכבד בהמה טמאה** – חייב לפדות את פטר חמור שלו, **וכל**
40 **שאינו בכבד אדם, כגון כהן ולוי שפטורין מפדיון בכור אדם, אינו**
41 **בכבד בהמה טמאה** – אינו חייב לפדות פטר חמור שלו.
42 הגמרא שואלת גם על אביי וגם על רבא: **אמר ליה רב ספרא לאביי,**
43 **לדידה דאמרת** שהקל וחומר שבמשנה נאמר לגבי **בהמתם של**
44 **הכהנים והלויים לפטורם מפדיון פטר חמור, אם כן היה צריך להיות,**
45

46 שרק **בן לוי דהיה ליה שפה במדבר, דאפקע** – שעל ידי שה זה
47 הפקיע פטר חמור של ישראל, **ליפקע** – שתפקע קדושת פטרי
48 חמורים שלו שהיו לו במדבר מקל וחומר, שאם הפקיעה בהמתו
49 בהמת ישראל, כל שכן שתפקיע את שלו. אבל בן לוי **דלא היה ליה**
50 **שפה דליפקע** – שלא היה לו במדבר שה להפקיע פטר חמור של
51 ישראל, **לא ליפקע** – לא יפקיע את פטר חמורו שהיו לו במדבר כי
52 לא הפקיע בהמת ישראל.
53 ועוד הקשה רב ספרא לאביי: **בין לדידה, ובין לרבא, שלמדתם מקל**
54 **וחומר לפטור בכור אדם לוי מפדיון, היה צריך להיות הדין, שרק**
55 **בכור שהיה בן חדש בעת פדיון הבכורות במדבר, דאפקע** – שאילו
56 היה פשוט היה מפקיע קדושת אחד מבכורי ישראל כנגדו, **ליפקע** –
57 יפקיע את קדושת הבכורה שלו, אבל בכור לוי שבזמן פדיון הבכורות
58 במדבר היה **פחות מכן חדש, דלא אפקע** – שאילו היה פשוט לא
59 היה מפקיע קדושת אחד מבכורי ישראל כנגדו, **לא ליפקע** – לאחר
60 שיגדל ויעשה בן חודש, לא יפקיע את קדושת הבכורה שלו עצמו,
61 וזה אינו. שהרי במדבר כל הלויים לא היו חייבים בפדיון.
62 ועוד הקשה רב ספרא לאביי ולרבא: כיון שפטור בן לוי מפדיון הבן
63 נלמד מכח זה שהפקיע את קדושת בכורי בני ישראל, אם כן היה
64 צריך להיות, **שלויה שילדה בן בכור לא תיפקע קדושת בנה הבכור,**
65 **שהרי במדבר נמנו רק הלויים הזכרים, ורק הם הפקיעו קדושת בכורי**
66 **ישראל, אלמה** [–למה] **אמר רב אדא בר אהבה, לווה שילדה בן**
67 **בכור, בנה פטור מהמש קלעים**. מתרצת הגמרא: **הא לא קשיא,**
68 **כי יש לומר פדעת מר גריה דרב יוסף משמיה דרבא, דאמר,**
69 **שאפילו ליה שהתעברה מישראל, בנה פטור מפדיון הבן, כי לגבי**
70 **פדיון הבן נאמר (שמות יג יב) 'פטור רחם', ונלמד מזה שפטור רחם**
71 **תלה רחמנא** – הולכים אחר האם, והנולד מלויה נחשב כלוי לענין
72 פדיון הבן, ודינו ככל הלויים שפטורים מפדיון.
73 ועוד הקשה רב ספרא: **ואהרן שלא היה באותו מנין שנמנו הלויים**
74 במדבר כדי לדעת מנינים לפדות את קדושת הבכורה בבני ישראל,
75 ולא הפקיעה בהמתו את פטרי חמורי ישראל, **לא ליפקע** – לא יפקע
76 חיובו מפדיון פטר חמור שלו. **דתנאי, למה נקוד** – למה הושמה
77 נקודה הנחשבת בספר תורה כסימן למיעוט, **על תיבת 'אהרן'**
78 **שבהימש הפקודים** – הכתובה בספר במדבר, בפסוק (ג לט) **קל פקודי**
79 **הלויים אשר פקד משה ואהרן, כדי ללמד שלא היה אהרן באותו**
80 **מנין של הלויים הראויים לפדות בכורי ישראל כנגדם, ואם כן איך**
81 **הפקיע את חיוב פטר חמור שלו**.
82 מתרצת הגמרא: **אמר רבא** (שם יב) **הנה לקחתי את הלויים מתוך בני**
83 **ישראל תחת קל בכור פטר רחם מפני ישראל והיו לי הלויים, הוקשו**
84 **כל הלויים זה לזה להורות שכל בן לוי פטור מבכורה, ואפילו אלו**
85 **שלא היו במנין הלויים במדבר. שואלת הגמרא: ובהניס שאף הם**
86 **פטורים מבכורה כמו שמפורש במשנתנינו, מנלן, והרי לא הוקשו**
87 **ללויים. מבארת הגמרא: בדרבי יהושע בן לוי, דאמר רבי יהושע**
88 **בן לוי, בעשרים וארבעה מקומות נקראו הכהנים לויים, וזה אחד**
89 **מהן (יחזקאל מד טו) 'והכהנים הלויים בני צדוק, ובפסוק זה הוקשו גם**
90 **הכהנים ללויים, ולכן גם הכהנים פטורים מבכורה כמו הלויים.**

69 **בְּבוֹרֵי חֲמוּרִים שֶׁל יִשְׂרָאֵל.**
 70 הגמרא דוחה בכך את ראיית אביי ומביאה ראייה אחרת: מסיקה
 71 הגמרא, שהמקור לדברי רבי חנינא שבמדבר שה אחד של לוי הפקיע
 72 כמה פטרי חמורים של ישראל, הוא משום ש**אָמַר קָרָא** (במדבר ג מה)
 73 'קח את הלויים תחת כל בבור בבני ישראל ואת בהמות הלויים תחת
 74 בהמתם', ובהמת' משמע שלקחו **בְּהֵמָה אַחַת** של הלויים תחת
 75 'בהמתם' משמעה **בְּהֵמַת הַרְבֵּה** של ישראל. הגמרא מקשה על
 76 ההוכחה ממשמעות תיבת 'בהמת': ו**אִימָא** ש'בהמת' משמעה גם
 77 בהמות רבות, כמו שמצינו כן אצל יונה הנביא שאמר (יונה ד יא) **יָאֲנִי**
 78 **לֹא אָחוּס עַל נִינְוָה הַעִיר הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר יֵשׁ בָּהּ גּוֹי וּבְהֵמָה רַבָּה,**
 79 והיינו הרבה בהמות. מתרצת הגמרא: **אִם כֵּן,** שכונת הכתוב 'את
 80 בהמת הלויים' היא שיעמידו בהמות רבות של לויים תחת בהמות
 81 ישראל, **לִיבְתוּב קָרָא** לשון אחד בשניהם, או **בְּהֵמָה תַּחַת בְּהֵמָה'**
 82 או **בְּהֵמָתָם תַּחַת בְּהֵמָתָם,** מאי – ולמה כתב 'בהמת הלויים תחת
 83 בהמתם' של ישראל, **שְׁמַע מִיָּנָה חַד פְּטַר טוֹבָא** – מוכח מכך
 84 שבהמה אחת של לוי פטרה כמה פטרי חמור של ישראל.
 85 הגמרא מביאה משנה שמבואר בה חידושו של רבי חנינא: **אָמַר**
 86 **רַבֵּנָא, אַף אֲנִי נָמִי תַנִּינָא** ששה אחד של לוי פטרו כמה פטרי חמורים
 87 של ישראל, ששנינו להלן (טו) שישראל שיש לו פטר חמור, נותן שה
 88 לכהן, ואם הכהן מחזירו לו, חזור הישראל ופודה בו פטר חמור
 89 נוסף, ואפילו **פְּעָמִים הַרְבֵּה.**
 90 אומר הגמרא: **רַבֵּי יוֹחָנָן** לא התכוין לומר דין זה המפורש
 91 במשנה, אלא **טַעְמָא דְמַתְנִיתִין מְפָרֵשׁ,** והכי **קָאָמַר, מאי טַעְמָא** –
 92 מהו טעם הדין ששנינו שפודה בו פעמים הרבה, ואינו צריך לתת
 93 שה נפרד כנגד כל פטר חמור, משום ד**שֶׁה אֶחָד שָׁל כֵּן לְוֵי פְטַר**
 94 **כְּמָה פְטָרֵי חֲמוּרִים שֶׁל יִשְׂרָאֵל.**
 95 הגמרא מביאה מחלוקת האם נתקדשו הבכורות שנולדו במדבר:
 96 **אִיתְמַר, רַבֵּי יוֹחָנָן אָמַר, קִדְּשׁוּ בְּכוֹרוֹת שְׁנוּלְדוּ בְּמִדְבָּר,** שהרי כבר
 97 במצרים נאמרו להם דיני קדושת בכורות. ו**רִישׁ לְקִישׁ אָמַר, לֹא**
 98 **קִדְּשׁוּ בְּכוֹרוֹת שְׁנוּלְדוּ בְּמִדְבָּר,** ולהלן תבאר הגמרא שלפי ריש
 99 לקיש חלה קדושה על בכורות שנולדו במצרים, ורק על אלו שנולדו
 100 במדבר לא חלה קדושה.
 101 הגמרא מבארת במה נחלקו: **רַבֵּי יוֹחָנָן אָמַר קִדְּשׁוּ בְּכוֹרוֹת שְׁנוּלְדוּ**
 102 **בְּמִדְבָּר, דְּרַחֲמֵנָא אָמַר לִיקְדְּשׁוּ, בְּדִבְתֵיב** (שמות יג א) **קִדְּשׁ לִי כָל**
 103 **בְּכוֹר פֶּטֶר כָּל רֶחֶם בְּבִנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאֶדָם וּבְבִהֵמָה,** ו**רִישׁ לְקִישׁ אָמַר**
 104 **לֹא קִדְּשׁוּ בְּכוֹרוֹת בְּמִדְבָּר, לַמַּד כֵּן מִדְּבָרֵיב** (שם יג א) **וְהָיָה כִּי**
 105 **יִבְיֵאֵךְ ה' אֶל אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי גּוֹי, וּבְכִתִּיב בְּתֻרִיהּ** – ונאמר אחר פסוק
 106 **זֶה יְהִיעֲבֹרְךָ כָּל פֶּטֶר רֶחֶם לֵה," מִכָּל־ל** משמע מזה, **דְּמַעֲיַקְרָא לֹא**
 107 **קִדְּשׁ** – שקודם ביאתם לארץ לא חלה קדושה על בכור.
 108 הגמרא מביאה קושיא על ריש לקיש ממשנה בובחים: **אִיתְבְּיַהֲבֵי רַבֵּי**
 109 **יוֹחָנָן לְרִישׁ לְקִישׁ** שאמר שהבכורות שנולדו במדבר לא נתקדשו,
 110 ממה ששנינו במשנה בובחים (קידם), **עַד שְׁלֹא הוּקַם הַמַּשְׁכָּן,** הוּי
 111 **כְּמוֹת מִיתְרֹת** – היה מותר להקריב בבמה שכל יחיד עושה לעצמו
 112 בכל מקום שירצה, ו**עֲבֹדָה** – ועבודת הקרבנות היתה נעשית בידי
 113 ה**בְּכוֹרוֹת,** הרי שגם במדבר נתקדשו הבכורות לעבודת הקרבנות.
 114 **אָמַר לִיָּה** – השיב לו ריש לקיש לרבי יוחנן, עבודת הקרבנות במדבר
 115 היתה נעשית באותן בכורות **שִׁצְאוּ מִמְצָרִים,** שהם התקדשו בעת
 116 שאמר הקב"ה במצרים **קִדְּשׁ לִי כָל בְּכוֹר.**
 117 הגמרא מוכיחה כתשובת ריש לקיש. אומרת הגמרא: **הָכִי נָמִי**
 118 **מִסְתַּרְבָּא,** שאין כונת המשנה בובחים לבכורות שנולדו במדבר,
 119 אלא לבכורות שנולדו במצרים, **דְּאִי לֹא תִימָא הָכִי** – שאם לא
 120 תאמר כך, אלא עבודת הקרבנות במדבר היתה נעשית בידי בכורות
 121 שנולדו במדבר, יקשה לך, ומאז ואלך לא עבדו הבכורות אלא הכהנים,
 122 ונמצא שהבכורות שנולדו במדבר היו לכל היותר בני שנה, וכי **כֵּן**
 123 **שְׁנָה בַר מֵיעֶבֶד עֲבֹדָה הוּא** – וכי קטן בן שנה ראוי לעבוד עבודת
 124 הקרבנות. ובהכרח שכונת המשנה בובחים כפי שביארה ריש לקיש,
 125 שעבודת הקרבנות במדבר נעשית בידי בכורות שנולדו במצרים,
 126

1 הגמרא מבררת מנין שגם לדורות לויים פטורים מבכורה. שואלת
 2 הגמרא: **וְלְדוֹרוֹת מְגֻלָּן** – מנין שדינים אלו שהלויים פטורים מפדיון
 3 הבן ופטר חמור נוהג גם לדורות. כי כל הלימודים שהביאה הגמרא
 4 עד כאן הם לגבי הפקעת הבכורה במדבר, שמפדיון הבן נפטרו מכח
 5 זה שהפקיעו את הבכורה של בכורי ישראל במדבר. ומפדיון פטר
 6 חמור נפטרו, לאביי מאותו טעם. ולרבה משום שהוקש פטר חמור
 7 לבכור אדם, וכל הפטור מפדיון בכור אדם פטור מפטר חמור. משיבה
 8 הגמרא: **אָמַר קָרָא** (במדבר ג יב) **וְהָיוּ לִי הַלְוִיִּם,** ומשמעות 'וְהָיוּ' היא
 9 **שֶׁבְהוֹוִייתִן יְהוּ** – דינם משך לדורות כפי שהיה במדבר, שהיו
 10 פטורים מפדיון הבן ומפדיון פטר חמור.
 11 הגמרא מבררת מנין שבמדבר פדו הלויים את פטרי חמורי ישראל
 12 בשה. שואלת הגמרא: **וּמַמָּא דְבִשָּׁה** – מנין לרב ספרא שהקשה על
 13 אביי (לעיל ע"א) **בן לוי דהוה ליה שה דאפקע ליפקע' וכו',** שפדיון פטרי
 14 חמורי ישראל במדבר נעשה בשה ולא על ידי חמורי הלויים. משיבה
 15 הגמרא: **אָמַר רַב חֲסִידָא, שְׁנַאמַר כְּסָף** [–חמשת שקלים] בפדיון
 16 בכור אדם **לְדוֹרוֹת,** כמו שנאמר (שם יח טו) **וְפִדְוִנוּ מִבֶּן חֲדָשׁ תִּפְדֶּה**
 17 **בְּעֶרְכָּךְ כְּסָף חֲמִשָּׁת שְׁקָלִים בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ, וְנִאמַר שֶׁה** בפדיון פטר
 18 חמור **לְדוֹרוֹת,** כמו שנאמר (שמות לד ב) **וְפִטַר חֲמוֹר תִּפְדֶּה בְּשֶׁה, מַה**
 19 **[–כשם] שְׁכֶסֶף הָאָמוֹר** בפדיון הבן **לְדוֹרוֹת, בּו פְּדוּ לְדוֹרוֹת וּבּו פְּדוּ**
 20 **לְאוֹתָהּ שְׁעָה** [–במדבר], כי הבכורות העודפים על הלויים נפרו
 21 לכסף, כמו שמבואר במקרא (במדבר ג מו–מו), **אֵף שֶׁה הָאָמוֹר** בפדיון
 22 פטר חמור **לְדוֹרוֹת, בּו פְּדוּ לְדוֹרוֹת וּבּו פְּדוּ בְּאוֹתָהּ שְׁעָה**
 23 [–במדבר] את פטרי חמורי ישראל, ומכאן שפדיון פטרי חמורי
 24 ישראל במדבר נעשה בשה של הלויים.
 25 דוחה הגמרא: **מַה לְכֶסֶף הָאָמוֹר** בפדיון הבן, **שְׁכֶן פוֹדִין בּו** גם
 26 ה**קְדָשׁוֹת וּמַעֲשֵׂי שְׁנֵי,** ולכן פדו בו בכור אדם גם במדבר, אולם שה
 27 שלא מצינו שפודים בו דבר נוסף חוץ מפטר חמור, מנין שגם במדבר
 28 פדו בו פטר חמור, והרי יתכן שלא התחדש פדיון פטר חמור בשה
 29 אלא לדורות, ובמדבר פדו את פטרי חמורי ישראל על ידי חמורי
 30 הלויים.
 31 הגמרא מביאה מקור אחר שבמדבר פדו הלויים את פטרי חמורי
 32 ישראל בשה. אומרת הגמרא: **אֵלֵא אָמַר קָרָא** (במדבר יח טו) **אֵף פְּדָה**
 33 **תִּפְדֶּה אֶת בְּכוֹר הָאָדָם וְאֶת בְּכוֹר הַבְּהֵמָה הַטְּמֵאָה תִּפְדֶּה,** וכיון
 34 שנאמרו בכור אדם ופטר חמור יחד, הרי הוקשו זה לזה, ויש ללמוד
 35 מכך, **מַה בְּכוֹר אָדָם, לֹא חֲלַקְתָּ בֵּין לְדוֹרוֹת בֵּין לְאוֹתָהּ שְׁעָה**
 36 [–במדבר], שבכל זמן הוא נפדה בכסף, **אֵף בְּהֵמָה טְמֵאָה** – פטר
 37 חמור, **לֹא תַחְלוֹק בּו, וּפְדִינֶנּוּ בֵּין לְדוֹרוֹת וּבֵין לְאוֹתָהּ שְׁעָה, בְּשָׁה.**
 38 הגמרא דנה האם בפדיון פטרי חמור שהיה במדבר שה אחד פטר
 39 כמה חמורים: **אָמַר רַבֵּי יוֹחָנָן,** בפדיון פטרי חמור שהיה במדבר, לא
 40 היה צורך שיהיה מנין בהמות הלויים שוה למנין פטרי חמורי ישראל,
 41 אלא **שֶׁה אֶחָד שָׁל כֵּן לְוֵי פְטַר כְּמָה פְטָרֵי חֲמוּרִים מִיִּשְׂרָאֵל.** אָמַר
 42 **אֲבִי, תִּדְעַ** – הרי לך ישראל, שְׁהָרִי מְנַה הַכְּתוּב עוֹדְפִים בְּאָדָם – לפטר כמה
 43 פטרי חמור של ישראל, שְׁהָרִי מְנַה הַכְּתוּב עוֹדְפִים בְּאָדָם – לפטר כמה
 44 פירטה כמה היה מנין בכורי ישראל יותר ממנין פשוטי הלויים, ו**לֹא**
 45 **מְנַה עוֹדְפִין בְּבְהֵמָה** – ולא פירטה התורה כמה היה מנין פטרי חמורי
 46 ישראל יותר ממנין בהמות הלויים, ובהכרח שלא היה צורך שיהיה
 47 מנינים שוה, כי שה אחד של לוי פטר כמה פטרי חמורים של ישראל.
 48 הגמרא תמדה על ראיית אביי. שואלת הגמרא: **מַמָּא** – מנין לך
 49 להוכיח מזה ששה אחד של לוי פטר כמה פטרי חמור של ישראל,
 50 **דִּילְמָא לֹא הוּוּ נְפִישֵׁי לְהוּ בְּהֵמַת טוֹבָא** – שמא לא היו לישראל
 51 כל כך הרבה חמורים, ומנין בכוריהם לא היה יותר ממנין בהמות
 52 הלויים. משיבה הגמרא: **לֹא סִלְקָא וְעֻקְדָּה** – לא יעלה על דעתך
 53 לומר כן, **דְּבִתֵּיב** (במדבר לב א) **וּמִקְנֵה רַב הָיָה לְבָנֵי רְאוּבֵן וּלְבָנֵי נַחֲ**
 54 **וּמִקְנֵה** כולל גם חמורים, ומשמע שהיה להם חמורים רבים. חזרת
 55 הגמרא ושואלת: **דִּילְמָא אֲפִילוּ הָכִי** – שמא אף שנאמר בפירוש
 56 שהיה לישראל מקנה רב, עדיין אין הוכחה שפטרי חמוריהם היו
 57 מרובים יותר מבהמות הלויים, כי שמא **פְּשׁוּמִים דְּלִוִּים הוּוּ קְיָיְמִי**
 58 **לְבָרֵי** – הבהמות של פשוטי הלויים היו עומדים במנין שוה כנגד

המשך ביאור למס' בכורות ליום שישי עמ' ב

1 קודם שהוקם המשכן, לא הקריבו בכורות, כי אין מקריבים בכורות
 2 אלא במזבח, ועד שהוקם המשכן לא היה להם מזבח אלא במות
 3 יחיד, אלא – ומוכח מכך שקרבנות חובות, בפקדה לא קרוב – לא
 4 הוקרבו בבמה, ולכן לא יכלו להקריב את הבכורות עד שהוקם
 5 המשכן ועשו בו מזבח.
 6 הגמרא מוכיחה כרבי יוחנן. אומרת הגמרא: תא שמע רביה לרבי
 7 יוחנן, שנינו בברייתא, נמצאת אתה אומר, בשלשה מקומות קדשו
 8 בכורות לישראל, במצרים ובמדבר ובבניסותן של ישראל לארץ,
 9 במצרים מהו אומר (שמות יג א) 'קדש לי כל בכור', במדבר הוא
 10 אומר (במדבר ח יז) 'כי לי כל בכור בכני ישראל, בכניסתם לארץ
 11 הוא אומר (שמות יג א) 'והיה כי יביא ה' אל ארץ הבנעני, ושם
 12 יאמר 'והעברת כל פטר רחם לה'. ומפורש בברייתא זו שקדשו
 13 בכורות גם במדבר.
 14 מתרצת הגמרא: אמר רב נחמן בר יצחק, באמת לא קדשו בכורות
 15 במדבר, וכונת הברייתא לומר שבשלשה מקומות הוזהרו ישראל
 16 על הבכורות, ליקדש – לנהוג בהם קדושה כשיכנסו לארץ, ואלם
 17 עד שנכנסו לארץ לא קדשו הבכורות.
 18 מקשה הגמרא: איך נאמר שבשלשה מקומות אלו שהזכירה
 19 הברייתא, לא קדשו הבכורות בפועל, אלא רק הוזהרו על קדושתם,
 20 והרי אחד המקומות הוא מצרים, ובמצרים נמי לא קדשו – וכי ניתן
 21 לומר שבמצרים לא הוקדשו הבכורות בפועל, הא קאמרין דקדוש
 22 – והרי לעיל הוכחנו שגם ריש לקיש מודה שהבכורות שהיו בעת
 23 יציאתם ממצרים נתקדשו. ובהכרח שכונת הברייתא היא.
 24 שבשלשת מקומות אלו נתקדשו הבכורות בפועל, ואם כן שוב יקשה
 25 לריש לקיש שאמר שלא נתקדשו הבכורות במדבר.
 26 מתרצת הגמרא: הרי קאמר – כך כונת הברייתא לומר, בשלשת
 27 מקומות אלו הוזהרו על קדושת הבכורות, אך לגבי הקדשת
 28 הבכורות בפועל יש חילוק בין המקומות, שבחלק מהן קדשו
 29 הבכורות בפועל, ובחלק מהן לא קדשו.
 30 הגמרא מביאה קושיא על ריש לקיש: מתקיף לה רב פפא על דברי
 31 ריש לקיש שרק הבכורות שנולדו במצרים נתקדשו, ולא הנולדים
 32 במדבר, וכי במדבר לא קדשו בכורות, והקתיב (במדבר יג א) 'פקוד
 33 כל בכור זכר לבני ישראל מן חדש ומעלה, וכיון שמונין זה נעשה
 34 בשנה השניה שהיו במדבר, נמצא שכל הבכורות שנולדו במצרים
 35 ונתקדשו היו בני שנה ויותר, ואיך אמר הכתוב לפקוד כל בכור מבן
 36 חודש ומעלה, הרי שגם במדבר הוקדשו הבכורות.
 37 הגמרא מעמידה את מחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש באופן אחר:
 38 אלא, אי איתמר – מה שנאמר בשם רבי יוחנן וריש לקיש שנחלקו
 39 אם הוקדשו בכורות במדבר, הרי איתמר – על כרחך שכך נאמר,
 40 רבי יוחנן אמר, קדשו בכורות משעה שנאמר להם במצרים קדש
 41 לי כל בכור, ולא פסקו – ואחר שהתחילו להתקדש שוב לא נפסקה
 42 הקדשתם, אלא כל הבכורות שנולדו מאז ואילך הוקדשו, ואף
 43 הבכורות שנולדו במדבר. וריש לקיש גם אמר, שקדשו בכורות
 44 במדבר, אבל רק אלו שנולדו מעת שנאמר קדש לי כל בכור' עד זמן
 45 פדיון הלויים במדבר, כי עליהם נאמר 'פקוד כל בכור זכר',

1 וכבר היו גדולים בעת שבאו למדבר.
 2 מקשה הגמרא: ודקארי לה, מאי קארי לה – ורבי יוחנן שהקשה
 3 מהמשנה בזבחים מה הקשה, והרי פשוט שאין כונת המשנה בזבחים
 4 שעבודת הקרבנות נעשתה בידי בכורות שנולדו במדבר. מבארת
 5 הגמרא: הרי קא קשיא ליה, אי אמרת בשלמא דלא נפסק
 6 קדושתיהו – מובן הדבר אם תאמר שקידוש הבכורות לא נפסק
 7 בעת יציאתם ממצרים, וגם הבכורות שנולדו במדבר התקדשו, שאם
 8 כן יש לומר הנה דמעיקרא נמי לא פקעא קדושתיהו – שגם אלו
 9 שכבר התקדשו במצרים לא פקעה קדושתם, והם הבכורות שהיו
 10 ראויים לעבוד את עבודת הקרבנות במדבר. אלא אי אמרת דפסק
 11 קדושתיהו – אולם אם תאמר כריש לקיש, שקידוש הבכורות נפסק
 12 בעת יציאתם ממצרים, והבכורות שנולדו במדבר לא התקדשו, אם
 13 כן הנה דמעיקרא נמי פקעא ליה קדושתיהו – הרי גם אלו שכבר
 14 התקדשו במצרים ראוי שיפקע קדושתם, ואם כן מי הם הבכורות
 15 שהיו ראויים לעבוד את עבודת הקרבנות במדבר.
 16 מבארת הגמרא את הבנת ריש לקיש: ואידך – וסברת ריש לקיש היא
 17 שיש לחלק בין הבכורות שכבר הוקדשו, לבכורות שנולדו במדבר,
 18 שבכור דקדוש – שכבר הוקדש במצרים, נשאר קדוש גם אחר שבאו
 19 למדבר, ובכור דלא קדוש – שנולד במדבר ולא הוקדש. לא קדוש
 20 במדבר.
 21 הגמרא מקשה על ריש לקיש מברייתא: איתיביה רבי יוחנן לריש
 22 לקיש מברייתא השנויה בסדר עולם (י"ב), אותו היום שהוקם המשכן
 23 קרבו להם בישראל קרבנות של נדרים ונדבות חטאות ואשמות
 24 בכורות ומעשרות, הרי מפורש שבכורי בהמה נתקדשו במדבר,
 25 וכדברי רבי יוחנן. מתרצת הגמרא: הרי נמי – גם כאן צריך לתרץ
 26 כמו שתירצנו על הקושיא לעיל מהמשנה בזבחים, שמדובר באותן
 27 בהמות בכורות שצאאו ממצרים, שמודה ריש לקיש שהם התקדשו
 28 במצרים, ולא נפקעה קדושתם בבואם למדבר.
 29 הגמרא מוסיפה ומוכיחה מברייתא זו כריש לקיש. אומרת הגמרא:
 30 ומינה – ואדרבה, מברייתא זו ניתן לדקדק כריש לקיש, שמבואר בה,
 31 שרק באותו היום שהוקם המשכן הוא דקדוש קרבנות הבכורות,
 32 אך מינה ואילך לא קרוב, כי הבכורות שנולדו במדבר לא נתקדשו,
 33 והיינו כריש לקיש.
 34 איבא דאמרי – יש שאמרו שמועה זו בלשון אחר שריש לקיש הוא
 35 שהקשה לרבי יוחנן. איתיביה ריש לקיש לרבי יוחנן, אותו היום
 36 שהוקם המשכן קרבו להם ישראל קרבנות של נדרים ונדבות
 37 חטאות ואשמות בכורות ומעשרות, ודיק ריש לקיש, אותו היום
 38 אין – באותו היום שהוקם המשכן בלבד, הקריבו את הבכורות, אבל
 39 מינה ואילך, לא הקריבו, כי הבכורות שנולדו במדבר לא נתקדשו,
 40 ושלא כרבי יוחנן.
 41 הגמרא דוחה את הראיה מהברייתא לריש לקיש: אין כונת הברייתא
 42 שהקריבו רק את הבכורות שהיו באותו היום שהוקם המשכן, אלא
 43 איבא – כונת הברייתא לומר שפאות היום שהוקם המשכן ואילך,
 44 הקריבו במשכן בכורות, ומאי קמשמע לן, שפאות היום, אין –
 45 שרק באותו היום שהוקם המשכן הקריבו בכורות, אולם מעיקרא –

המשך ביאור למס' בכורות ליום שבת קודש עמ' א

9 מקום אינו מזכיר 2,400 שקלים ככבר אחד, כי רק פקדוה רבה –
 10 פרטים רבים, כגון 70 ככר, קא חשיב בכברי, אולם פקדוה זוטא –
 11 פרט מועט, כגון ככר אחד לא קחשיב בכברי, ולכן מנה 2,400
 12 השקלים כשקלים בודדים, ולא כככר.
 13 הגמרא מביאה מקור אחר לדברי רבן יוחנן בן זכאי: אלא אמר רב
 14 חסדא, מהבא – מהפסוק (יחזקאל מה יב) 'והשקל עשרים גרה, ועשרים
 15 שקלים, ועוד חמשה ועשרים שקלים, ועוד עשרה וחמשה שקל,
 16 המנה יהיה לכם' – ערך כל אלו יחד שהם ששים שקלים הוא מנה.

1 כבר ואלפים וארבע מאות שקל, וקשה, שהרי חשבון השקלים
 2 כאן הוא תשעים וששה מנה, כי בכל מנה יש 25 שקלים, וב-2,400
 3 שקלים יש 96 מנה, ומכל מקום לא מנאן התנאי ל-2,400 שקלים
 4 אלא בפירוט – כמנין שקלים בודדים, שמע מינה מנה של קולש
 5 כפול הנה, וכל עוד אין 3,000 שקלים אינו נחשב כככר. ובפסוק זה
 6 אי אפשר לדחות שאינו מזכיר אלא מאה ככר ויותר, שהרי הזכיר
 7 שבעים ככר וזה נחשב כמנין פרטי, הגמרא דוחה גם הוכחה זו:
 8 ודילמא אף שהזכיר הכתוב שבעים ככר אף שאין בו מאה, מכל